

**De vreugde van het evangelie.
Fragmenten
uit de apostolische exhortatie 'Evangelii
Gaudium'.**

**Gedachten over de maatschappelijke opdrachten
vandaag.**

**Voor gesprek in groep of voor persoonlijke verdieping.
Zie vragen achteraan.**

1. De maatschappelijke uitdagingen onder ogen zien.

De mensheid beleeft op dit ogenblik een historisch keerpunt dat wij kunnen zien in de vorderingen die worden gemaakt op verschillende terreinen. Men moet de successen prijzen die bijdragen aan het welzijn van de mensen, bijvoorbeeld op het gebied van de gezondheid, de opvoeding en de communicatie. Wij mogen echter niet vergeten dat het grootste gedeelte van de mannen en de vrouwen van onze tijd in dagelijkse onzekerheid leven met noodlottige gevolgen. Sommige pathologieën nemen toe. Angst en wanhoop maken zich meester van het hart van talloze personen, zelfs in de zogenaamde rijke landen. De levensvreugde blust herhaaldelijk uit, gebrek aan respect en geweld groeien, de ongelijkheid wordt steeds zichtbaarder. Men moet vechten om te leven en vaak om enigszins waardig te leven. Deze buitengewoon belangrijke verandering is veroorzaakt door geweldige sprongen, in kwaliteit, kwantiteit, snelheid en opeenstapeling, die plaatsvinden in de wetenschappelijke vooruitgang, de technologische vernieuwingen en hun snelle toepassingen op de verschillende terreinen van de natuur en het leven. Wij zijn in het tijdperk van de kennis en de informatie, bron van nieuwe vormen van een veel vaker anonieme macht.

2. Neen aan een economie van de uitsluiting.

Evenals het gebod "gij zult niet doden" een duidelijke grens stelt om de waarde van het menselijk leven te verzekeren, moeten wij vandaag "nee tegen een economie van uitsluiting en ongelijkheid" zeggen. Deze economie doodt. Het is toch niet mogelijk dat het feit dat een oudere die ertoe is gebracht op straat te leven, doodvriest, geen opzien baart, terwijl een waardevermindering met twee punten op de beurs dat wel doet. Dat is uitsluiting. Men kan niet meer het feit verdragen dat men voedsel weggooit, wanneer er mensen zijn die honger lijden. Dat is ongelijkheid. Vandaag valt alles onder het spel van de competitiviteit en de wet van de sterkste, waar de machtige de zwakkere eet. Als gevolg van deze situatie zien grote massa's van de bevolking zich uitgesloten en gemarginaliseerd: zonder werk, zonder vooruitzichten, zonder uitweg. Men beschouwt het menselijk wezen in zichzelf als een consumptiegoed dat men kan gebruiken en vervolgens weggooien. Wij hebben een "wegwerpcultuur" ingevoerd, die zelfs wordt bevorderd. Het gaat niet meer eenvoudigweg om het verschijnsel van uitbuiting en onderdrukking, maar om iets nieuws: met de uitsluiting wordt het behoren tot de maatschappij waarin men leeft, in zijn wortel zelf aangetast, aangezien men zich niet bevindt in de onderste lagen, of aan de rand ervan of zonder macht is, maar erbuiten staat. De uitgeslotenen zijn geen "mensen die worden uitgebuit", maar vuilnis, "afval".

3. Geen naiëf geloof meer in de mogelijkheden van de vrije markt.

In dit verband verdedigen sommigen nog de "trickle-down-theorieën", die veronderstellen dat iedere economische groei, begunstigd door de vrije markt, op zich erin slaagt een grotere gelijkheid en sociale integratie in de wereld te bewerkstelligen.

Deze mening, die door de feiten nooit is bevestigd, brengt een grof en naïef vertrouwen tot uitdrukking in de goedheid van degenen die de economische macht hebben, en in de gesacraliseerde mechanismen van het heersende economische systeem. In de tussentijd blijven de uitgeslotenen wachten. Om een levensstijl te kunnen onderhouden die de anderen uitsluit, of om warm te kunnen lopen voor dit egoïstisch ideaal, heeft zich een globalisering van de onverschilligheid ontwikkeld. Bijna zonder het te merken worden wij onbekwaam om medelijden te voelen ten overstaan van de smartelijke kreet van de ander, wij huilen niet meer ten overstaan van het drama van de ander en het interesseert ons ook niet meer zorg te dragen voor hen, alsof alles een verantwoordelijkheid was die ons vreemd is en ons niet toekomt. De cultuur van het welzijn verdooft ons en wij verliezen onze kalmte, als de markt ons iets biedt dat wij nog niet hebben gekocht, terwijl al deze levens die door gebrek aan mogelijkheden zijn geknot, ons een puur schouwspel lijken dat ons op geen enkele wijze stoort.

4. Neen aan de nieuwe afgoderij van het geld.

Een van de oorzaken van deze situatie is gelegen in de relatie die wij met geld tot stand hebben gebracht, aangezien wij rustig de macht ervan over ons en onze maatschappijen accepteren. De financiële crisis die wij doormaken, doet ons vergeten dat deze haar oorsprong vindt in een diepe antropologische crisis: het ontkennen van het primaatschap van het menselijk wezen! Wij hebben nieuwe afgoden geschapen. De aanbidding van het oude gouden kalf heeft een nieuwe en meedogenloze versie gevonden in het fetisjisme van het geld en de dictatuur van een economie zonder gezicht en zonder een werkelijk menselijk doel. De wereldcrisis die geldwezen en de economie treft, laat de eigen gebreken aan evenwicht zien en vooral het ernstige gebrek aan een antropologische oriëntering

dat het menselijk wezen reduceert tot slechts één van zijn behoeften: consumeren.

5. Honger naar macht en bezit kent geen grenzen.

Terwijl de inkomsten van weinigen exponentieel groeien, raken die van de meerderheid steeds meer verwijderd van het welzijn van deze gelukkige minderheid. Deze onevenwichtigheid komt voort uit ideologieën die de absolute autonomie van de markten en de financiële speculatie verdedigen. Daarom ontkennen zij het recht op controle van de staten, die de taak hebben te waken over het algemeen welzijn. Er vestigt zich een nieuwe onzichtbare, soms virtuele tirannie, die op een eenzijdige en onverbiddelijke wijze haar wetten en regels oplegt. Bovendien verwijderen de schuld en de rente ervan de landen van de uitvoerbare mogelijkheden van hun economie en de burgers van hun werkelijk koopkracht. Bij dit alles komt nog een wijd vertakte corruptie en een egoïstische belastingontduiking, die mondiale dimensies hebben aangenomen. De zucht naar macht en bezit kent geen grenzen. In dit systeem dat ernaar neigt om alles op te slokken met het doel de winsten te vergroten, blijft alles wat broos is, zoals het milieu, weerloos ten overstaan van de belangen van de vergoddelijkte markt, die in een absolute regel zijn veranderd.

6. Neen aan het geld dat regeert in plaats van te dienen.

Achter deze houding gaan het afwijzen van de ethiek en het afwijzen van God schuil. Naar de ethiek kijkt men gewoonlijk met een zeker spottend misprijzen. Men beschouwt haar als contraproductief, te menselijk, omdat zij geld en macht relateert. Men voelt haar als een bedreiging, aangezien zij het manipuleren en degraderen van de persoon veroordeelt. Al met al, de ethiek verwijst naar een God die op een verplichtend

antwoordt wacht, dat buiten de categorieën van de markt valt. Voor deze categorieën is God, als ze worden verabsoluteerd, oncontroleerbaar, niet te manipuleren, zelfs gevaarlijk, in zoverre Hij het menselijk wezen roept tot zijn volle verwezenlijking en onafhankelijkheid van ieder type van slavernij. De ethiek - een niet geïdeologiseerde ethiek - maakt het mogelijk een menselijker evenwicht en maatschappelijke orde te scheppen. In deze zin spoor ik de financiële deskundigen en de bestuurders van de verschillende landen aan de woorden van een wijze uit de oudheid in overweging te nemen: "De eigen goederen niet met de armen delen is hen bestelen en beroven van het leven. De goederen die wij bezitten zijn niet van ons, maar van hen.

7. Een financiële hervorming die de ethiek niet negeert.

Een financiële hervorming die de ethiek niet negeert, zou een krachtige verandering van houding vereisen van de kant van de politieke leiders, die ik aanspoor deze uitdaging aan te gaan met vastberadenheid en vooruitziende blik, uiteraard zonder het bijzondere karakter van iedere context uit het oog te verliezen. Geld moet dienen en niet heersen! De paus heeft allen lief, rijk en arm, maar heeft de plicht in naam van Christus eraan te herinneren dat de rijken de armen moeten helpen, respecteren en voor hen moeten zorgen. Ik nodig u uit tot belangeloze solidariteit en een terugkeer van de economie en het geldstelsel tot een ethiek ten gunste van het menselijk wezen.

8. Neen aan sociale ongelijkheid die leidt tot geweld.

Vandaag vraagt men van veel kanten om meer zekerheid. Maar zolang er geen einde wordt gemaakt aan uitsluiting en ongelijkheid in de maatschappij en tussen de verschillende volken, zal het onmogelijk zijn geweld met wortel en tak uit te

roeien. De armen en de armste bevolkingen worden beschuldigd van geweld, maar zonder gelijkheid van mogelijkheden zullen de verschillende vormen van agressie en oorlog een vruchtbare bodem vinden die vroeg of laat een uitbarsting zal veroorzaken. Wanneer de - plaatselijke, landelijke of mondiale - maatschappij een gedeelte van zichzelf aan de rand in de steek laat, zullen er geen politieke programma's, noch politie of inlichtingendiensten zijn die onbegrensd voor de rust kunnen instaan. Dat gebeurt niet alleen, omdat ongelijkheid de gewelddadige reactie oproept van degenen die van het systeem zijn uitgesloten, maar omdat het maatschappelijke en economische systeem in de wortel onrechtvaardig is. Zoals het goede ernaar streeft zich mee te delen, zoals streeft het kwade, waarmee men instemt, dat wil zeggen de ongerechtigheid, ernaar haar schadelijke kracht te verspreiden en in stilte de grondslagen van iedere politiek en maatschappelijk systeem te ontwrichten, hoe solide dit ook mag schijnen. Als iedere handeling gevolgen heeft, dan bevat een kwaad dat zich heeft genesteld in de structuren van een maatschappij, altijd een potentieel aan ontbinding en dood. Het is het in de onrechtvaardige maatschappelijke structuren gekristalliseerde kwaad waarvan men geen betere toekomst kan verwachten. Wij zijn ver verwijderd van het zogenaamde "einde van de geschiedenis", aangezien er met de voorwaarden voor een houdbare en vreedzame ontwikkeling nog niet adequaat zijn geïmplementeerd en verwezenlijkt.

9. Een ongebreidelde consumptiedrift.

De mechanismen van de huidige economie bevorderen een verergering van de consumptie, maar het blijkt dat ongebreideld consumisme, gepaard gaande met ongelijkheid, de maatschappelijke structuur dubbel schaadt. Zo brengt maatschappelijke ongelijkheid vroeg of laat een geweld voort dat de wapenwedloop niet oplost, noch ooit zal oplossen. Zij dient alleen ertoe om te pogen hen te bedriegen die meer veiligheid opeisen, alsof wij vandaag niet wisten dat wapens en gewelddadige onderdrukking, in plaats van oplossingen aan te dragen, nieuwe en ergere conflicten tot stand brengen.

Sommigen stellen zich er eenvoudig tevreden mee de armen en de arme landen de schuld te geven van eigen ellende met onrechtmatige generalisaties en pretenderen de oplossing te vinden in een "opvoeding" die hen tot bedaren brengt en verandert in gedomesticeerde en goedaardige wezens. Dit wordt nog irritanter, als de uitgeslotenen deze maatschappelijke kanker zien groeien die de corruptie is, diep geworteld in veel landen - bij de regeringen, het ondernemerschap en de instellingen -, ongeacht de politieke ideologie van de regeerders.

10. Verbondenheid met God vraagt om het horen van de noodkreten van mensen.

Iedere Christen en iedere gemeenschap is geroepen instrument van God te zijn voor de bevrijding en de ontwikkeling van de armen, zodat zij ten volle kunnen integreren in de maatschappij; dit veronderstelt dat wij volgzaam en oplettend zijn om de kreet van de arme te horen en hem hulp te bieden. Men hoeft de Schriften er maar op na te slaan om te ontdekken hoe de goede Vader naar de kreet van de armen wil luisteren: "Ik heb de ellende van mijn volk in Egypte gezien, de jammerklachten om zijn onderdrukkers gehoord, ja, ik ken zijn lijden. Ik daal af om mijn volk te bevrijden ... Ga er dus heen, Ik zend u" (Ex. 3, 7-8.10), en Hij toont zich bezorgd voor zijn noden: "Toen riepen de Israëlieten tot Jahwe, en Jahwe liet voor hen een redder optreden" (Recht. 3, 15). Doof blijven voor die kreet, wanneer wij instrumenten van God zijn om naar de arme te luisteren, plaatst ons buiten de wil van de Vader en zijn plan, want, "als die arme zich tegen u op Jahwe beroept, wordt gij schuldig bevonden" (Deut. 15, 9). En het gebrek aan solidariteit ten opzichte van zijn noden is direct van invloed op onze verhouding met God: "Als hij u vervloekt in de bitterheid van zijn gemoed, zal zijn Maker zijn bede verhoren" (Sir. 4, 6). De oude vraag komt steeds weer terug: "Hoe kan de goddelijke liefde blijven in een mens die geld genoeg heeft, en toch zijn hart sluit voor de nood van zijn broeder?" (1 Joh. 3, 17). Wij herinneren er ook aan met hoeveel overtuiging de apostel Jakobus het beeld van de kreet van de onderdrukten weer

opnam: "Hoort, het loon dat gij hebt onthouden aan de arbeiders die uw velden hebben gemaaid, roept luid, en de kreten van uw oogsters zijn doorgedrongen tot de oren van de Heer der heerscharen" (Jak. 5, 4) "Hoort, het loon dat gij hebt onthouden aan de arbeiders die uw velden hebben gemaaid, roept luid, en de kreten van uw oogsters zijn doorgedrongen tot de oren van de Heer der heerscharen.."

De Kerk heeft erkend dat de eis om te luisteren naar deze kreet voortvloeit uit het bevrijdend werk zelf van de genade in ieder van ons, waardoor het niet een zending betreft die is voorbehouden aan enkelen: "De Kerk, geleid door het Evangelie van de barmhartigheid en door de liefde voor het menselijk wezen, *luistert naar de kreet om gerechtigheid* en wil er met al haar krachten antwoord op geven".

In dit kader begrijpt men de vraag van Jezus aan zijn leerlingen: "Geefst gij hun maar te eten" (Mc. 6, 37), en dit impliceert zowel de samenwerking om de structurele oorzaken van de armoede op te lossen en de integrale ontwikkeling van de armen te bevorderen, als de eenvoudigste en meest dagelijkse gebaren van solidariteit ten opzichte van de zeer concrete ellende die wij ontmoeten. Het woord "solidariteit" is een beetje sleets geworden en wordt soms verkeerd geïnterpreteerd, maar het geeft veel meer aan dan een sporadische daad van edelmoedigheid. Het vraagt erom een nieuwe mentaliteit te scheppen die denkt in termen van gemeenschap, prioriteit van het leven van allen ten opzichte van de toe-eigening van de goederen door enkelen.

11. Van solidariteit naar rechtvaardige structurele veranderingen.

Solidariteit is een spontane reactie van wie de maatschappelijke functie van eigendom en de universele bestemming van de goederen als werkelijkheden die aan privé-bezit voorafgaan, erkent. Privé-bezit van de goederen wordt gerechtvaardigd om ze te behoeden en te doen groeien, zodat zij het gemeenschappelijk welzijn beter dienen, en daarom moet solidariteit worden beleefd als een beslissing de arme terug te

geven wat hem toekomt. Deze overtuigingen en praktijken van solidariteit openen, wanneer zij gestalte krijgen, de weg voor andere structurele veranderingen en maken deze mogelijk. Een verandering in de structuren die geen nieuwe overtuigingen en houdingen tot stand brengt, zal ervoor zorgen dat diezelfde structuren vroeg of laat corrupt, drukkend en ondoelmatig worden.

12. Op een gepaste wijze spreken van de mensenrechten.

Soms betreft het het luisteren naar de kreet van hele volken, van de armste volken van de aarde, omdat "de vrede niet alleen gebaseerd is op eerbied voor de rechten van de mens, maar ook op eerbied voor de rechten van de volkeren". Het is betreurenswaardig dat zelfs de rechten van de mens gebruikt kunnen worden als rechtvaardiging van een verbitterde verdediging van individuele rechten of rechten van de rijkste volkeren. Met eerbied voor de onafhankelijkheid en de cultuur van iedere natie moet men zich altijd herinneren dat de planeet van heel de mensheid en voor heel de mensheid is en dat alleen het feit dat men geboren is op een plaats met minder bronnen of een mindere ontwikkeling, het niet rechtvaardigt dat enkele personen een minder waardig leven hebben. Men moet herhalen dat "de meest begunstigen van enkele van hun rechten afstand moeten doen om met meer vrijgevigheid hun goederen ten dienste van de ander te stellen".

Om op een gepastere manier te spreken over onze rechten moeten wij de blik verruimen en onze oren openen voor de kreet van andere volkeren of andere streken van ons land. Wij moeten groeien in een solidariteit die "het alle volkeren mogelijk moet maken op eigen kracht bouwers te zijn van hun eigen bestemming", zoals "ieder menselijk wezen geroepen is zich te ontwikkelen".

Op iedere plaats en in iedere omstandigheid zijn de Christenen, bemoedigd door hun herders, geroepen te luisteren naar de kreet van de armen, zoals de bisschoppen van Brazilië zo goed hebben gezegd: "Wij willen iedere dag de vreugde en de hoop,

de angst en de droefheid van het Braziliaanse volk op ons nemen, vooral van de bevolkingsgroepen aan de rand van de steden en op het platteland - zonder land, zonder dak, zonder brood, zonder gezondheid -, geschonden in hun rechten. Wanneer wij hun ellende zien, luisteren naar hun kreten en hun lijden kennen, choqueert ons het feit te weten dat er genoeg voedsel is voor allen en dat de honger te wijten is aan de slechte verdeling van goederen en inkomen. Het probleem wordt erger met de algemene praktijk van de verspilling". Wij willen echter nog meer, onze droom gaat echter nog verder. Wij hebben het er niet alleen over allen voedsel of een "fatsoenlijk levensonderhoud" te garanderen, maar ook dat zij "welvaart op allerlei gebied" kunnen hebben.

13. Recht op participatie.

Dit houdt in opvoeding, toegang tot de gezondheidszorg en vooral werk, omdat in vrij, creatief, participatief en solidair werk het menselijk wezen de waardigheid van het eigen leven tot uitdrukking brengt en vergroot. Een rechtvaardig salaris maakt de adequate toegang tot de andere goederen die bestemd zijn voor algemeen gebruik, mogelijk.

Het imperatief om naar de kreet van de armen te luisteren krijgt in ons gestalte, wanneer wij ten diepste worden geroerd ten overstaan van het verdriet van anderen. Laten wij opnieuw lezen wat het Woord van God ons onderricht over de barmhartigheid, opdat dit krachtig weerklinkt in het leven van de Kerk. Het Evangelie verkondigt: "Zalig de barmhartigen, want zij zullen barmhartigheid ondervinden" (Mt. 5, 7). De apostel Jakobus leert dat barmhartigheid jegens anderen het ons mogelijk maakt triomferend bij het goddelijk oordeel te voorschijn te komen: "Spreekt en handelt als mensen die door de wet der vrijheid geoordeeld zullen worden. Want onbarmhartig zal het oordeel zijn voor hem die geen barmhartigheid heeft bewezen, maar de barmhartigheid triomfeert over het oordeel" (Jak. 2, 12-13) "Spreekt en handelt als mensen die door de wet der vrijheid geoordeeld zullen worden. ..."

Het is een zo duidelijke, zo directe, zo eenvoudige en veelzeggende boodschap dat geen enkele kerkelijke hermeneutiek het recht heeft haar te relativieren. De reflectie van de Kerk over deze teksten zou de exhortatieve betekenis ervan niet moeten verduisteren of verzwakken, maar veeleer moeten helpen zich deze met moed en geestdrift eigen te maken. Waarom wat zo eenvoudig is, ingewikkeld maken? De conceptuele middelen zijn er om het contact met de werkelijkheid die men wil verklaren, te bevorderen en niet om ons ervan te verwijderen. Dit geldt vooral voor de Bijbelse aansporingen die met zoveel vastberadenheid uitnodigen tot broederlijke liefde, nederig en edelmoedig dienstwerk, gerechtigheid, barmhartigheid jegens de arme. Jezus heeft ons deze weg van erkenning van de ander met zijn woorden en gebaren gewezen. Waarom wat zo duidelijk is, verduisteren? Laten wij ons er niet alleen zorg voor dragen dat we niet vervallen tot doctrinaire dwalingen, maar ook dat we trouw blijven aan deze lichtende weg van leven en wijsheid. Want "soms wordt de verdedigers 'van de orthodoxie' het verwijt gemaakt van passiviteit, toegeeflijkheid of schuldige medeplichtigheid ten opzichte van onverdraaglijke situaties van onrecht en politieke regimes die deze in stand houden".

14. Weg met de fundamentele vervreemding.

Toen de heilige Paulus zich naar de apostelen in Jeruzalem begaf om te onderscheiden of hij "niet voor niets had gewerkt of zou werken", was het fundamentele criterium van authenticiteit waar men hem op wees, dat hij de armen niet vergat.

Dit belangrijke criterium, dat de Paulinische gemeenten zich niet lieten meeslepen door de individualistische levensstijl van de heidenen, heeft een opmerkelijke actualiteit in de huidige context, waar de tendens naar een nieuw individualistisch heidendom aanwezig is. De schoonheid zelf van het Evangelie kan door ons niet altijd op gepaste wijze worden getoond, maar er is een teken dat nooit mag ontbreken: de keuze voor de laatsten, voor hen die de maatschappij afzondert en wegwerpt.

Soms zijn wij hardvochtig en stijfkoppig, vergeten wij onszelf, vermaken wij ons, raken wij in vervoering door de immense consumptie- en ontspanningsmogelijkheden die deze maatschappij biedt. Soms komt er een soort vervreemding tot stand die ons allen treft, omdat "de maatschappij die in haar vormen van sociale organisatie, van productie en van consumptie de verwezenlijking van die gave en de vestiging van die solidariteit onder de mensen moeilijker maakt, vervreemd is".

15. De bevoorrechte plaats van de armen.

In het hart van God is er een bijzondere plaats voor de armen, en wel zozeer dat Hijzelf "arm is geworden" (2 Kor. 8, 9). Heel de weg van onze verlossing wordt getekend door de armen. Dit heil is tot ons gekomen door het "ja" van een nederig meisje uit een afgelegen dorpje aan de rand van een groot rijk. De Heiland is in een stal geboren, tussen de dieren, zoals dat gebeurde bij de kinderen van de armsten. Hij is in de tempel opgedragen met twee duiven, het offer van hen die het zich niet konden veroorloven een lam te betalen. Hij is opgegroeid in een huis van eenvoudige arbeiders en Hij heeft gewerkt met zijn handen om zijn brood te verdienen. Toen Hij het Rijk begon te verkondigen, volgden Hem menigten misdeelden en zo liet Hij zien wat Hijzelf had gezegd: "De Geest des Heren is over mij gekomen, omdat Hij mij gezalfd heeft. Hij heeft mij gezonden om aan armen de Blijde Boodschap te brengen" (Lc. 4, 18)

Hun die gebukt gingen onder verdriet, die onder armoede leden, verzekerde Hij dat God hen in zijn hart droeg: "Zalig gij die arm zijt, want aan u behoort het Rijk Gods" (Lc. 6, 20); en met hen vereenzelvigde Hij zich: "Ik had honger en gij hebt Mij te eten gegeven" en hiermee leert Hij dat barmhartigheid jegens hen de sleutel is tot de hemel.

16. Aandacht voor de armen in het hart van godsdienst en geloof.

Voor de Kerk is de keuze voor de armen een meer een theologische, dan culturele, sociologische, politieke of filosofische keuze. God schenkt hun "zijn eerste barmhartigheid". Deze goddelijke voorkeur heeft consequenties in het geloofsleven van alle Christenen, die geroepen zijn "dezelfde gezindheid als Jezus" (Fil. 2, 5) te hebben. Hierdoor geïnspireerd, heeft de Kerk een keuze voor de armen gemaakt, die wordt verstaan als "een bijzondere vorm van voorrang in de beoefening van de christelijke naastenliefde, waarvan heel de traditie van de Kerk getuigt". Deze keuze - zo leerde Benedictus XVI "is impliciet vervat in het christologisch geloof in de God die voor ons arm is geworden om ons door zijn armoede rijk te maken".

Daarom wil ik een arme Kerk voor de armen. Zij hebben ons veel te leren. Behalve dat zij deel hebben aan de *sensus fidei*, kennen zij met hun eigen lijden de lijdende Christus. Het is noodzakelijk dat wij ons allen door hen laten evangeliseren. De nieuwe evangelisatie is een uitnodiging om de reddende kracht van hun leven te erkennen en dit in het middelpunt van de weg van de Kerk te plaatsen. Wij zijn geroepen Christus in hen te ontdekken, hun onze stem te lenen in hun aangelegenheden, maar ook hun vrienden te zijn, naar hen te luisteren, hen te begrijpen en de mysterieuze wijsheid aan te nemen die God ons door middel van hen wil meedelen.

Onze inzet bestaat niet uitsluitend in activiteiten of programma's van ondersteuning of bijstand; wat de Geest in beweging brengt, is niet een overmaat aan activisme, maar vóór alles een op de ander gerichte *aandacht* "door hem als het ware één in wezen met zichzelf te beschouwen".

17. Een ware zorg voor de menselijke persoon.

Deze aandacht van liefde is het begin van een ware zorg voor zijn persoon en van daaruit wil ik daadwerkelijk zoeken naar zijn welzijn. Dit houdt in de arme waarderen in zijn eigen

goedheid, met zijn wijze van zijn, met zijn cultuur, met zijn wijze van het geloof te beleven. Authentieke liefde is altijd contemplatief, zij maakt het ons mogelijk de ander te dienen, niet uit noodzaak of ijdelheid, maar omdat hij mooi is, ondanks alle schijn. "Van de liefde waardoor de andere persoon iemand aangenaam is, hangt het feit af dat hij hem iets om niet geeft". Wanneer de arme wordt bemind, "wordt hij van grote waarde geacht", en dit onderscheidt de authentieke keuze voor de armen van iedere ideologie, van iedere bedoeling om de armen te gebruiken ten dienste van persoonlijke of politieke belangen. Alleen vanuit deze werkelijke en hartelijke nabijheid kunnen wij hen op passende wijze begeleiden op hun weg naar bevrijding. Alleen dit zal het mogelijk maken dat "de armen in iedere christelijke gemeenschap 'zich thuis' voelen". Zou deze stijl niet de beste en efficiëntste manier zijn om de blijde boodschap van het Rijk aan te bieden?"

Zonder de voorkeursoptie voor de armsten "loopt de verkondiging van het Evangelie, die toch de eerste vorm van de liefde is, gevaar onbegrepen te blijven of te verdrinken in de vloed van woorden waaraan de huidige communicatiemaatschappij ons dagelijks blootstelt".

Aangezien deze exhortatie is gericht tot de leden van de katholieke Kerk, wil ik met verdriet zeggen dat de ergste discriminatie waaronder de armen lijden, het gebrek aan geestelijke aandacht is. De immense meerderheid van de armen heeft een bijzondere openheid voor het geloof; zij hebben God nodig en wij mogen het niet nalaten hun zijn vriendschap aan te bieden, zijn zegen, zijn Woord, de viering van de Sacramenten en het aanbod van een weg van groei en rijping in het geloof. De voorkeursoptie voor de armen moet zich vooral vertalen in een bevoorrechte en prioritaire religieuze aandacht.

18. Niemand zou moeten zeggen dat hij zich verre houdt van de armen.

Niemand zou moeten zeggen dat hij zich verre houdt van de armen, omdat zijn levenskeuzes met zich meebrengen dat hij meer zorg besteedt aan andere verplichtingen. Dit is een veel voorkomend excuus in de kringen van academici, ondernemers of mensen met een beroep, en zelfs binnen de Kerk. Hoewel men in het algemeen kan zeggen dat de eigen roeping en zending van de leken gelovigen de verandering is van de verschillende aardse werkelijkheden, opdat iedere menselijke activiteit door het Evangelie wordt veranderd, mag niemand zich ontslagen voelen van de zorg voor de armen en de maatschappelijke gerechtigheid: "De geestelijke bekering, de intensiteit van de liefde voor God en de naaste, de ijver voor gerechtigheid en vrede, de evangelische betekenis van de armen en de armoede worden van allen gevraagd".

Ik vrees dat ook deze woorden alleen maar onderwerp zijn van commentaar zonder werkelijke praktische invloed. Desondanks vertrouw ik op de openheid en de goede gesteldheid van de Christenen en ik vraag u gemeenschappelijk te zoeken naar nieuwe wegen om dit hernieuwde voorstel te aanvaarden.

19. Economie en verdeling van inkomsten.

De noodzaak om de structurele oorzaken van de armoede op te lossen kan niet wachten, niet alleen vanwege een pragmatische eis resultaten te behalen en de maatschappij te ordenen, maar om haar te genezen van een ziekte die haar broos en onwaardig maakt en haar alleen maar tot nieuwe crises kan brengen. De plannen van zorg die aan enkele dringende noden het hoofd bieden, zouden alleen maar als voorlopige antwoorden moeten worden beschouwd. Zolang men de problemen van de armen niet radicaal oplost door af te zien van de absolute autonomie van de markten en de financiële speculatie en door de structurele oorzaken van de ongelijkheid aan te pakken, zullen de wereldproblemen niet opgelost worden en uiteindelijk geen enkel probleem. De ongelijkheid is de wortel van de maatschappelijke kwaden.

De waardigheid van iedere menselijke persoon en het algemeen welzijn zijn kwesties die heel de economische politiek zouden moeten structureren, maar soms lijken het aanhangsels die van buitenaf worden toegevoegd om een politiek discours zonder perspectieven of programma's voor een ware integrale ontwikkeling aan te vullen. Hoeveel woorden zijn door dit systeem pijnlijk geworden! Het is hinderlijk dat men spreekt over ethiek, het is hinderlijk dat men spreekt over wereldwijde solidariteit, het is hinderlijk dat men over verdeling van de goederen spreekt, het is hinderlijk dat men spreekt over het beschermen van arbeidsplaatsen, het is hinderlijk dat men spreekt over de waardigheid van de zwakken, het is hinderlijk dat men spreekt over een God die een inzet voor de gerechtigheid eist. Andere keren gebeurt het weer dat deze woorden onderwerp van opportunistische manipulatie worden die onteert. Gemakzuchtige onverschilligheid ten opzichte van deze kwesties berooft ons leven en onze woorden van iedere betekenis. De roeping van een ondernemer is een edel werk, mits hij zich vragen laat stellen door een ruimere betekenis van het leven; dit maakt het hem mogelijk het algemeen welzijn werkelijk te dienen met zijn inspanning de goederen van deze wereld te vermenigvuldigen en voor allen toegankelijker te maken.

20. Wij mogen niet meer vertrouwen in de blinde krachten en de onzichtbare hand van de markt.

Wij mogen niet meer vertrouwen in de blinde krachten en de onzichtbare hand van de markt. Een groei in gerechtigheid vereist iets meer dan economische groei, hoewel zij deze veronderstelt, vraagt om beslissingen, programma's, mechanismen en processen die specifiek zijn gericht op een betere verdeling van de inkomsten, op het scheppen van werkgelegenheid, op een integrale zorg voor de armen die meer is dan louter bijstand. Het is verre mij om een onverantwoordelijk populisme voor te stellen, maar de economie mag niet meer haar toevlucht nemen tot middelen die een nieuw vergif zijn, zoals wanneer men de

winstgevendheid wil vergroten door de arbeidsmarkt te reduceren en zo nieuwe uitgeslotenen te scheppen.

Ik vraag God dat het aantal politici mag toenemen die in staat zijn een authentieke dialoog aan te gaan die zich daadwerkelijk erop richt de diepe wortels en niet de uiterlijke vorm van de kwaden van onze wereld te genezen! De zozeer in diskrediet geraakte politiek is een zeer hoge roeping, het is één van de kostbaarste vormen van naastenliefde, omdat zij het algemeen welzijn zoekt.

Wij moeten ervan overtuigd raken dat de naastenliefde “niet alleen het principe van microrelaties is: betrekkingen op het niveau van vriendschap, familie, een kleine groep, maar ook van macrorelaties: maatschappelijke, economische en politieke betrekkingen”.

Ik bid de Heer dat Hij ons meer politici schenkt die de maatschappij, het volk, het leven van de armen werkelijk ter harte gaan! Het is absoluut noodzakelijk dat de regeerders en de financiële macht de blik omhoog heffen en hun perspectieven verbreden, dat zij ervoor zorgen dat er waardig werk is, onderwijs en gezondheidszorg voor alle burgers. En waarom zouden zij hun toevlucht niet tot God nemen, opdat Hij hun plannen bezielt? Ik ben ervan overtuigd dat er vanuit een openheid voor transcendentie een nieuwe politieke en economische mentaliteit gevormd kan worden, die de absolute tweedeling tussen de economie en het algemeen maatschappelijk welzijn zou kunnen helpen overwinnen.

21. Economie als een gepast beheer van het gemeenschappelijke huis.

De economie zou, zoals het woord zelf aangeeft, de kunst moeten zijn om te komen tot een gepast beheer van het gemeenschappelijke huis dat de hele wereld is. Iedere economische actie van een bepaalde omvang heeft, wanneer die in het ene gedeelte van de planeet in beweging wordt gezet, zijn weerslag op het geheel; daarom mag geen enkele regering buiten een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid

om handelen. Het wordt immers steeds moeilijker oplossingen op lokaal niveau te vinden voor de enorme wereldwijde tegenstellingen, waardoor de lokale politiek wordt overstelpt met problemen die moeten worden opgelost. Als wij werkelijk een gezonde wereldeconomie willen bereiken, dan is er in deze historische fase een efficiëntere wijze van interactie nodig, die met behoud van de soevereiniteit van de naties het economisch welzijn van alle landen en niet alleen dat van weinigen garandeert.

Iedere gemeenschap van de Kerk zal in de mate waarin zij zich rustig wil houden zonder zich creatief in te spannen en effectief samen te werken, opdat de armen een waardig leven hebben en voor de integratie van allen, ook het risico lopen uiteen te vallen, hoewel zij het heeft over maatschappelijke thema's en de regeringen bekritiseert. Zij zal uiteindelijk gemakkelijk worden overspoeld door een geestelijke wereldse gezindheid, die wordt verborgen met religieuze praktijken, met onvruchtbare vergaderingen of loze praat.

Als iemand zich beledigd voelt door mijn woorden, zeg ik hem dat ik ze tot uitdrukking breng met liefde en de beste bedoelingen, ver van ieder persoonlijk belang of politieke ideologie. Mijn woord is niet dat van een vijand, noch dat van een tegenstander. Mij interesseert alleen ervoor te zorgen dat degenen die slaaf zijn van een individualistische, onverschillige en egoïstische mentaliteit, zich kunnen bevrijden van die onwaardige ketenen en een menselijkere, edelere, vruchtbaardere stijl van leven en denken krijgen die hun verblijf hier op aarde waardigheid verleent.

22. Zorg hebben voor de kwetsbaarheid.

Jezus, de verkondiger van het Evangelie bij uitstek en het Evangelie in persoon, identificeert zich in het bijzonder met de kleinsten. Dit herinnert ons eraan dat wij Christenen allen geroepen zijn om zorg te dragen voor de meest brozen van de aarde. Echter, in het van kracht zijnde model "van succes" en "privé-recht" lijkt het geen zin te hebben erin te investeren dat

degenen die achter blijven, de zwakken of de minder begaafden, hun weg kunnen vinden in het leven.

23. Nieuwe vormen van armoede.

Het is absoluut noodzakelijk aandacht te schenken aan nieuwe vormen van armoede en broosheid, waarin wij geroepen zijn de lijdende Christus te herkennen, ook als dit ons blijkbaar geen tastbare en onmiddellijke voordelen brengt: de daklozen, de drugsverslaafden, de vluchtelingen, de noodlijdende volken, de steeds eenzamere en in de steek gelaten ouderen enz. De migranten vormen voor mij een bijzondere uitdaging, omdat ik herder ben van een Kerk zonder grenzen, die zich moeder van allen voelt. Daarom spoor ik de landen aan tot een edelmoedige openheid, die in plaats van de vernietiging van de lokale identiteit te vrezen, in staat is nieuwe culturele syntheses te scheppen. Hoe mooi zijn de steden die ongezond wantrouwen weten te overwinnen en hen die anders zijn, integreren en die van die integratie een nieuwe factor van ontwikkeling maken! Hoe mooi zijn de steden die ook in hun architectonisch plan vol ruimtes zijn die verbinden, relaties tot stand brengen, de erkenning van de ander bevorderen!

24. Mensenhandel.

Mij heeft de situatie van hen die voorwerp van verschillende vormen van mensenhandel zijn, altijd verdriet gedaan. Ik zou willen dat men luisterde naar de kreet van God die ons allen vraagt: "Waar is uw broer?" (Gen. 4, 9). Waar is uw broeder slaaf? Waar is hij die je iedere dag aan het doden bent in de kleine clandestiene fabriek, in het net van de prostitutie, in de kinderen die je gebruikt voor bedelarij, in hem die stiekem moet werken, omdat zijn papieren niet in orde zijn? Wij doen, alsof er niets aan de hand is. Er zijn vele vormen van medeplichtigheid. De vraag geldt allen! In onze steden heeft deze maffiose en perverse misdaad wortel geschoten en velen hebben handen die druipen van het bloed vanwege een gemakzuchtige en zwijgende medeplichtigheid.

Dubbel zo arm zijn de vrouwen die leven in een situatie van uitsluiting, mishandeling en geweld, omdat zij vaak minder mogelijkheden hebben om hun rechten te verdedigen. Wij vinden onder hen echter ook voortdurend de meest bewonderenswaardige gebaren van dagelijks heldendom in de verdediging van en de zorg voor de broosheid van hun gezinnen.

25. Ongeboren leven.

Onder deze zwakken, voor wie de Kerk in het bijzonder zorg wil dragen, zijn ook de ongeboren kinderen, die de meest kwetsbaren en onschuldigen van allen zijn, aan wie men vandaag de menselijke waardigheid wil ontzeggen om met hen te doen wat men wil door hun het leven te ontnemen en een wetgeving te bevorderen, zodat niemand dat kan verhinderen. Om de door de Kerk ondernomen verdediging van het leven van de ongeborenen vrolijk belachelijk te maken, zorgt men vaak ervoor haar stellingname voor te stellen als iets ideologisch, obscurantistisch en conservatiefs. Dit verdedigen van het ongeboren leven is echter ten nauwste verbonden met het verdedigen van ieder menselijk recht. Het veronderstelt de overtuiging dat een menselijk wezen altijd heilig en onschendbaar is, in iedere situatie en iedere fase van zijn ontwikkeling. Een mens is een doel op zich en nooit een middel om andere moeilijkheden op te lossen. Als deze overtuiging wegvalt, blijven er geen hechte en duurzame fundamenteen over voor de verdediging van de rechten van de mens, die altijd onderhevig zouden zijn aan de toevallige conventies van de machthebbers van het ogenblik. Alleen de rede is voldoende om de onschendbare waarde van elk menselijk leven te erkennen, maar als wij hiernaar ook vanuit het geloof kijken, "schreeuwt iedere schending van de persoonlijke waardigheid voor het aanschijn van God om wraak en neemt de gestalte aan van een belediging van de Schepper van de mens".

Juist omdat het een kwestie is die te maken heeft met de innerlijke samenhang van onze boodschap over de waarde van de menselijke persoon, moet men niet verwachten dat de Kerk haar standpunt verandert ten opzichte van deze kwestie. Ik wil

wat dit betreft, volslagen eerlijk zijn. Dit is geen onderwerp dat onderhevig is aan vermeende hervormingen of “modernisering”. Het is niet progressief te pretenderen de problemen op te lossen door een menselijk leven te elimineren. Het is echter ook waar dat wij weinig hebben gedaan om op gepaste wijze de vrouwen te begeleiden die zich in zeer moeilijke omstandigheden bevinden, waar abortus zich aan hen voordoet als een snelle oplossing voor hun diepe angsten, vooral wanneer het leven dat in hen groeit, is ontstaan als gevolg van geweld of in een context van uiterste armoede. Wie kan zulke droevige omstandigheden niet begrijpen?

26. Zorg voor heel de schepping.

Er zijn andere broze en weerloze wezens die vaak aan de genade van economische belangen of van willekeurig gebruik overgeleverd blijven. Ik verwijs naar het geheel van de schepping. Als menselijke wezens zijn wij niet louter begunstigen, maar behoeders van de andere schepselen. Door middel van onze lichamelijke werkelijkheid heeft God ons zo nauw met de wereld die ons omgeeft, verbonden dat de woestijnvorming van de bodem als het ware een ziekte is voor ieder en wij mogen klagen over het uitsterven van een soort, als was het een verminking. Laten wij het niet toelaten dat er in ons spoor tekenen van verwoesting en dood achterblijven die ons leven en dat van de toekomstige generaties treffen.

In deze zin maak ik mij de mooie en profetische klacht eigen die verschillende jaren geleden de bisschoppen van de Filippijnen tot uitdrukking hebben gebracht: “Een ongelooflijke verscheidenheid aan insecten leefde in het bos en zij waren bezig met iedere soort van eigen taak (...). De vogels vlogen in de lucht, hun schitterende veren en hun verschillende gezangen voegden kleur en melodieën toe aan het groen van de bossen (...) God heeft dit land, zijn bijzondere schepselen voor ons gewild, maar niet opdat wij het konden verwoesten en veranderen in een woestijnachtig gebied (...) Kijk na één nacht regen naar de chocoladebruine rivieren van jouw omgeving en denk eraan dat zij het levende bloed van de aarde naar de zee wegbrengen (...) Hoe zullen de vissen in riolen zoals de Rio

Pasig en zoveel andere rivieren die wij hebben vervuild, kunnen zwemmen? Wie heeft de wonderlijke wereld van de zee veranderd in kerkhoven onder water zonder leven en kleur?"

Wij allen, christenen, klein maar sterk in de liefde van God, zoals de heilige Franciscus, zijn wij allen als Christenen geroepen de zorg op ons te nemen voor de broosheid van het volk en de wereld waarin wij leven.

**Woorden van paus Franciscus.
Om het te laten Pinksteren in ons leven.**

I. Vragen voor gesprek in kleine groep, of twee aan twee.

- 1. Kies je lievelingsstukje uit het geheel van de fragmenten. Wat spreekt je het meest aan?**
- 2. Met welk fragment kan/wil je in eigen leven wat aanvangen?**
- 3. Met welke gedachten kunnen we in OKRA - in onze beweging - iets doen?**

II. Andere methode voor groepsgesprek of voor persoonlijke verdieping.

- 1. Onderlijn de zinnen die je het meest aanspreken. Waarom? Wat ermee aan te vangen?**
- 2. Onderlijn in een andere kleur de zinnen die vragen oproepen. Welke vragen?**